

Környezeti nevelés 21.

KÖRNYEZETI NEVELÉS A SZAKKÉPZÉSSEN, A FELSŐ- ÉS A FELNŐTTOKTATÁSBAN

Környezeti nevelés különböző életkorokban

- alapelv – a környezeti nevelés élethosszig tartó folyamat, a születéstől az élet végéig tart
- a (természetes és mesterséges) környezettel kapcsolatos alapvető attitűdök már korai gyermekkorban kialakulnak, ugyanakkor még az idősök szemlélete is alakulhat
→ minden életkorra figyelni kell a környezeti nevelés során!
- összehasonlító vizsgálat a „Természettudományokkal Európán keresztül” program kapcsán (Varga, 1999)
→ korrelációvizsgálat – a környezeti ismeretek az életkorral bővülnek, a környezeti attitűdök viszont romlanak
- az egyes életkorok önálló sajátosságokkal jellemezhetőek
→ a környezeti nevelésnek igazodnia kell ezekhez a sajátosságokhoz

Környezeti nevelés felnőttkorban

- a civilizáció szemében a természet, az élőlények nem partnerek, hanem olyan dolgok, amelyekből hasznot lehet húzni
- ez a szemlélet nyíltan és rejtve is jelen van az oktatás minden szintjén
- több szó esik arról, hogyan használhatók a természet erőforrásai, mint azoknak a fenntartásáról, előteremtéséről – az ember felelősségéről
→ mindenki aki nevelést folytat felelős azért, hogy milyen környezeti attitűdöt közvetít tanítványai felé
- ki folytat nevelést?
→ pedagógus, szülő, tréner, stb.
- a környezeti nevelés - tudatosan vagy tudattalan módon - jelen van a nevelés minden pillanatában, így a felnőttoktatásban is

A fenntarthatóság pedagógiája

- a fenntarthatóság pedagógiájának hosszú távú célja olyan emberek nevelése, akik képesek cselekedni a környezet megóvása érdekében
- a környezeti nevelés végső célja nem az, hogy a környezet megóvása érdekében a jelenben cselekedjenek a diákok, hanem az, hogy felnőtt korukban cselekedjenek környezettudatos módon, mikor az ő kezükben lesz a társadalom irányítása!

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2220679/The-eco-friendly-family-throws-away-100-GRAMS-litter-week.html>

Környezeti nevelés a szakképzésben

- szakképzésben a fiatalok közel 70% vesz részt, így a környezeti nevelésre itt kiemelt gondot kéne fordítani
- a tantárgyi rendszerből sok helyütt hiányzik a biológia, a földrajz, a többi reál tárgy pedig specializált
- az OKJ-ben először 1993-ban jelent meg környezetvédelmi képzés
- a 2002/03-as tanévben már közel 40 intézmény folytatott környezetvédelmi oktatást, zömmel technikai-szakokon
- a Környezetvédelmi alapismeretek mára választható érettségi tárgy, a szakközépiskolákban

Környezeti nevelés a szakképzésben

- környezeti nevelés célja a szakképzésben
→ az tanulóknak eredendően benne rejlő természetes erények kibontakoztatása
→ természet- és embertiszteelő szokásrendszer kialakítása
→ belső késztetések esztétikai, érzelmi, erkölcsi megalapozása
→ a szokásrendszerek elmélyítése intellektuális és érzelmi hatások által
→ ezek eredményeképpen ökológiai gondolkodás és környezettudatos szemlélet kialakítása
→ alapelv az egyetemes természetnek a tisztelet és megőrzése, beleértve az élettelen és élő környezeti elemeket is, így az embert, valamint az ember alkotta környezetet és a kultúrát is

Környezeti nevelés a szakképzésben

- célok a 14-20 éves korosztály esetében
 - fenntarthatóságra nevelés az ökológiai szemléletmód segítségével
 - rendszerszemléletre nevelés
 - tolerancia és segítő életmód, az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felbresztése
 - a környezettudatos magatartás és életvitel segítése, kialakítása
 - holisztikus és globális szemléletmód kialakítása – „komplexitás elve”
 - helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések, problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség fejlesztése
 - fenntartható fogyasztásra nevelés
 - az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
 - viselkedési normák kialakítása

Környezeti nevelés a szakképzésben

- helyi célok, értékek
 - természeti, épített, szociális környezet ismerete, megóvása, fejlesztése
 - helyi értékek és problémák feltérképezése
 - helyi célok megfogalmazása (pl. iskolai szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékosság, iskolai bűfé „zöldítése”, madárvédelem – etető készítése)
 - hagyományok védelme (család, iskola, település, nemzeti szinten)
 - pozitív értékrend, egészséges életvitel iránti igény kialakítása
- a környezeti nevelési célok integrálása valamennyi tan- és szaktárgy tematikájába
- nem hagyományos tanórai foglalkozások (pl. múzeumlátogatás – helyi iparművészeti hagyományok ápolása)
- nevelés fontossága! – nem helyettesíthető a képzéssel

Környezeti nevelés a szakképzésben - javaslatok

- minden iskola, minden képzési szinten tekintse feladatának a környezetbarát szemlélet kialakítását
- ha nincs környezetvédelem a tantárgyakban, korszerűsítésnél be kell építeni
- biztosítani kell a szaktanárok továbbképzését

Környezeti nevelés a felsőoktatásban

- a felsőoktatás kulcsszerepet játszik a környezeti nevelésben
-
- itt folyik a szakember képzés
 - a felsőfokú oktatást ketté kell választani környezeti, és nem környezeti témájúra

Környezeti nevelés a felsőoktatásban- helyzetkép

- először a felsőoktatási intézmények kezdték meg a környezeti problémák boncolgatását
 - 1974 Sopron: első Környezetvédelmi Tanszék
- eleinte posztgraduális képzés, mára már nappali is
- mára majdnem minden egyetemen vannak ilyen irányú képzések
- jelentősek a szakirányú továbbképzések
- a pedagógusképzésben általában nincs külön véve a környezeti nevelés
- külföldön a környezetvédelem nem önállósult a környezetmérnöki képzéstől
- gond van az alkalmazó szférával, nem szívesen alkalmaznak szakembert
- a képzés eszközállománya széles skálájú
- sok pályázati lehetőség van
- hiányzik a csapatmunkára nevelés

Környezeti nevelés a felsőoktatásban- javaslatok

- legyen komplex megközelítés, növelni kell a tudományosság igényét
- minden hallgató részesüljön környezetvédelmi oktatásban
- pontosítani kell a szakok elnevezését, és alkalmazhatósági területét
- be kell építeni a környezetvédelem, és a környezetgazdálkodás tananyagát
- a környezettudomány váljon önálló akadémiai diszciplínává
- a felsőoktatási intézmények vájjanak környezetbaráttá

Környezeti nevelés a pedagógusképzésben

- a társadalom az iskolától várja az általános környezeti neveltségi szint emelését, így a pedagógusképzés kulcsszerepet játszik
- küldetése, hogy felelős értelmiséget neveljen
- a környezeti nevelést leghatékonyabban, jól felkészült pedagógusok végezhetik

Környezeti nevelés a pedagógusképzésben - helyzetkép

- bár a képzés tartalmát 1980 óta számos konferencián átnézték, mind a mai napig komoly hiányosságok tapasztalhatóak
- Magyarországon még nem megfelelő a környezettudatosság
- környezeti pedagógusok graduális képzése csak 1992-ben indult meg
- a nem hagyományos nevelési formákra gyakorlatilag nem kapnak felkészítést a pedagógusok
- nem kielégítő a támogatások mértéke, és a felsőoktatási intézmények együttműködése

Környezeti nevelés a pedagógusképzésben - javaslatok

- kapjon nagyobb hangsúlyt az ökológia, természet- és környezetvédelem az oktatásban
- minden diplomás részesüljön környezeti nevelésben
- felül kell vizsgálni a jelenlegi képzést
- legyen több támogatás
 - támogatni kell, korszerű tankönyvek megjelenését
- a környezeti nevelés jelenjen meg valamennyi tantárgyban

Környezeti nevelés a pedagógus-továbbképzésben

- a pedagógus-továbbképzések típusai
 - kompenzációs továbbképzések – magasabb szintű diploma megszerzése, másoddiplomás képzés, szakvizsgás képzések
 - természetismeret és környezetkultúra szakvizsgás képzés
- problémacentrikus továbbképzések – nevelési és oktatási problémákra
 - nem feltétlenül a környezeti nevelés a cél
- fejlesztési továbbképzések – oktatáspolitikai célok megvalósítására pl. kompetenciaalapú oktatásra történő felkészítés
 - egyes kompetenciaterületeken szóba kerülhet a környezeti nevelés pl. életvitel és környezeti kompetenciák, de alapvetően nem a környezeti nevelés lehetséges területe

Környezeti nevelés a felnőttoktatásban

- kultúra és oktatás, nem választható külön
- a felnőttoktatás hihetetlenül összetett, bonyolult
- a hazai felnőttoktatás számtalan problémával küzd
 - írástudatlanság
 - munkaerő piaci gondok
 - szociális helyzet javítása
 - komplex szemléletváltás

Környezeti nevelés a felnőttoktatásban- helyzetkép

- a sikeres munkavállaláshoz szükséges szakmai és iskolai végzettség megszerzésében hatalmas szerepe van a felnőttképzésnek
- célcsoport: a polgárok (évente több százezer)
- a felnőttoktatás szinterei
 - iskola
 - munkaerő piaci képzés intézményei
 - kulturális intézmények
 - környezetvédelmi, államigazgatási intézmények
 - tömegkommunikációs intézmények
 - oktatási célú magánvállalatok
- felnőttképzésben 1980-ig nem volt környezeti nevelés
- iskolán kívüli rendszerben jelentősek az ún. vállalati és tárcák vezetőképző intézeteinél folytatott környezeti szakelődői képzések
- a felnőttoktatás az 1970-es években, társadalmi szervezetek szervezésében kezdődött

Környezeti nevelés a felnőttoktatásban- helyzetkép

- napjainkra a civil szervezetek egyre több nemzetközi környezetnevelési projektbe kapcsolódhatnak be
- a kulturális intézményekben is felerősödött a környezeti nevelés
- az iskolarendszeren kívüli képzés gyakran kerülnek összeütközésbe az önkormányzati, gazdasági szférával
- jelentős előrelépés volt a népfőiskola megjelenése
- további pozitívum, a szemléletformáló weblapok megjelenése
- a felnőttek környezeti szemléletformálásában legnagyobb hatása a médiának van
- az önképzés terén is jelentős, pozitív változások tapasztalhatóak

Környezeti nevelés a felnőttoktatásban- javaslatok

- elő kell segíteni a környezettudatos létmódra való felkészítést
- egyes szakmákon belül meg kell teremteni a szakma műveléséhez szükséges környezeti ismeretek megszerzésének feltételeit
- segíteni kell a felnőttképzési intézmények működését
- meg kell változtatni a tanulási-tanítási stratégiákat, nagyobb hangsúlyt kell fektetni az önképzésre és a távoktatásra
- segíteni kell az élethosszig tartó tanulás négy pillérének kialakítását (megismerni, dolgozni, másokkal együtt élni, élni)
- fejleszteni kell a fenntartható életvitelt népszerűsítő kiadványokat
- speciális továbbképzés zöld szervezeteknek

Környezeti nevelési lehetőségek a felnőttoktatásban

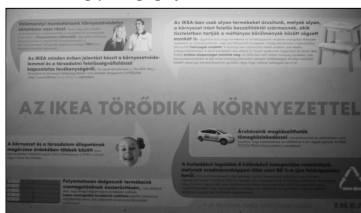
- iskolarendszerű felnőttoktatás
 - a fenntarthatóság témakörei mind olyanok, amelyekben a felnőttoktatásban általában résztvevő fiatal felnőttek jogi és pszichológiai értelemben is cselekvőképeseek
 - a környezeti, társadalmi problémákkal való foglalkozás erősíti a felnőttoktatásban tanulók önbizalmát – esetükben a környezeti nevelés olyan dolgokkal foglalkozik, amelyekben maguk is tudnak tenni valamit
 - mindezzel gyakorlati tudásuk gyarapszik, készségeik fejlődnek
 - ez az életkor különösen kedvez a fenntarthatóság pedagógiai elveinek gyakorlati megvalósítására
 - a felnőtt kor elején álló fiatalok környezeti attitűdjei még viszonylag rugalmasak – nem merevítik be évtizedek alatt rögzült életvezetési szokások
 - a környezeti nevelés számára kiemelkedő fontosságú az iskolarendszerű felnőttoktatás

Környezeti nevelési lehetőségek a felnőttoktatásban

- civil szervezetek
 - az intézményes nevelésből kikerült emberek számára az egyik legfontosabb szemléletformáló erő lehet a civil szervezetek tevékenysége
 - hitelesen képviselik a környezeti problémákat az emberek szemében
 - politikától és gazdaságtól független értékrend
 - képzések szervezése – egyórási előadások, többéves képzések
 - nagyon fontos a megfelelő pedagógiai módszerek megválasztása – érdeklődéstől függő képzés - rugalmasság – alternatív programok kidolgozása
 - reális, lokális problémákra kell ráirányítani a figyelmet, pl. települési szinten

Környezeti nevelési lehetőségek a felnőttoktatásban

- munkahelyi, munkaerő-piaci tréningek
 - a munka világában folyó tréningek mindig pontosan meghatározható érdekek mentén szerveződnek
 - nagyon fontos, hogy a képzésben szerepeljen a környezeti nevelés
 - mivel a motiváció adott, jól lehet érvényesíteni a fenntarthatóság pedagógiájának az elveit

Az előadás anyagához felhasznált irodalom

- Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia, 2003
- Varga A. 1999: Az eredményes környezeti nevelés lehetséges útja – Összehasonlító vizsgálat a „Természettudományokkal Európán keresztül” program kapcsán. Új Pedagógiai szemle. <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=1999-09-eu-varga-eredmenyes#top>
- Varga A. 2002: Környezeti nevelés és felnőttoktatás. Új Pedagógiai szemle. <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=akademia-2002-varga-kornyezeti>
- Cseh Gy. 2007: A pedagógus-továbbképzés tartalmi kérdései. In: Szabó M. (szerk.) 2007: A jövő előszobája Tanulmányok a közoktatás kezdőszakaszáról. <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=eolosoba-Tovabbkepzesek-II>
- Segédlet az iskolák környezeti nevelési programjának elkészítéséhez, OM, 2004 http://www.mkne.hu/segedlet_6.pdf